

ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Εισαγωγή

Η εισήγηση αυτή επιδιώκει μέσα από ένα σύντομο κείμενο να αναδείξει τα κυριότερα προβλήματα, και να διατυπώσει σαφείς και λειτουργικές προτάσεις για τα ακαδημαϊκά ζητήματα. Η φιλοσοφία της πρότασης στηρίζεται στις παρακάτω αρχές:

Με βάση τις διεθνείς πρακτικές, τα πανεπιστήμια να έχουν την ευθύνη και την ευελιξία των πρωτοβουλιών και των αποφάσεών τους, να ενισχυθεί το αυτοδιοίκητο και να ελαχιστοποιηθούν οι πάσης φύσεως γραφειοκρατικοί μηχανισμοί και εντός των πανεπιστημίων και μεταξύ Πανεπιστημίων και Υπουργείου Παιδείας. Τα προγράμματα σπουδών να προσφέρουν ουσιαστικά εφόδια στους φοιτητές, ευελιξία στην αναζήτηση και προσαρμογής των σπουδών τους, κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους, με βάση τα ιδιαίτερα επιστημονικά και επαγγελματικά τους ενδιαφέροντα. Κυρίως, όμως, **το νέο νομικό πλαίσιο να είναι λιτό και μεγάλο μέρος των διατάξεών του να ρυθμίζεται από τους εσωτερικούς κανονισμούς των ιδρυμάτων.**

Κυριότερα προβλήματα:

Το σημερινό σύστημα εισαγωγής των μαθητών στο ελληνικό πανεπιστήμιο είναι προβληματικό, δύσκολο και εξαντλητικό. Το σύστημα αυτό, όσες αλλαγές και να γίνουν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, δύσκολα μπορεί να αλλάξει επί της ουσίας, τα επόμενα χρόνια. Στη συνέχεια, πολλοί φοιτητές εισάγονται σε τμήματα που δεν επιθυμούν, δεύτερης και τρίτης επιλογής. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια των σπουδών τους, σε αντίθεση με τη διεθνή πραγματικότητα, αποκλείεται η κινητικότητα μεταξύ τμημάτων, τα δε προγράμματα σπουδών είναι αυστηρά δομημένα, και ελάχιστες ευκαιρίες προσφέρουν για την ικανοποίηση των προσωπικών ενδιαφερόντων των φοιτητών τους.

Η ιδέα της εισαγωγής σε σχολές αν και γενικά φαίνεται ενδιαφέρουσα, με βάση την υπάρχουσα εικόνα των ελληνικών ΑΕΙ, στην πραγματικότητα δημιουργεί περισσότερα προβλήματα απ' όσα προσπαθεί να θεραπεύσει. Στην ουσία θα εισαγάγει δεύτερο σύστημα αξιολόγησης από τη σχολή γενικά, στα επιμέρους τμήματα. Το σύστημα έτσι θα γίνει πιο περίπλοκο και πιο εξαντλητικό. Η εισαγωγή σε σχολές και οι διαδικασίες εφαρμογής που πρέπει να γίνουν, θα απαιτήσουν αρκετά χρόνια ανακατατάξεων και προσαρμογών στα πανεπιστήμια και βέβαια σοβαρές κριτικές για την αξιοπιστία του. Πολλές σχολές σήμερα, δεν έχουν συνοχή στα γνωστικά τους αντικείμενα, ενώ υπάρχουν πολλές περιπτώσεις ανεξάρτητων τμημάτων. Έτσι, οι προσαρμογές που πρέπει να γίνουν θα απαιτήσουν, νέους μηχανισμούς και δομές στα πανεπιστήμια, αλλαγές σε σχολές και τμήματα, και νέες κτηριακές υποδομές (πχ. μεγάλα αμφιθέατρα). Επίσης η ανασυγκρότηση από την υπάρχουσα διασπορά των τμημάτων των σχολών (ακόμα και σε άλλες πολλές) θα απαιτήσει νέους πόρους, που στην παρούσα οικονομική συγκυρία από πουθενά δεν μπορούν να εξασφαλιστούν. Τέλος, ανακατατάξεις θα απαιτηθούν για το διαθέσιμο προσωπικό των τμημάτων, που μάλλον, δεν επαρκεί για να ανταποκριθεί στην ιδέα αυτή, σε αρκετά πανεπιστήμια και σχολές.

Η κριτική για την ποιότητα των σπουδών, σήμερα από πολλούς, είναι έντονη. Κανείς δε φαίνεται να είναι ευχαριστημένος (φοιτητές, γονείς, πανεπιστημιακοί, κοινωνικοί φορείς κλπ). Συχνά, βέβαια, και δικαίως, η κριτική εστιάζεται στην ελλιπή χρηματοδότηση και τις υποδομές, αλλά προφανώς το πρόβλημα δεν είναι μόνο αυτό. Οι ευθύνες μπορούν να επιμεριστούν σε όλους. Οι γραφειοκρατικοί μηχανισμοί και ο άκρως συγκεντρωτικός ρόλος του Υπουργείου Παιδείας, κάνουν το όλο σύστημα δύσκαμπτο και αναποτελεσματικό. Τα πανεπιστήμια λειτουργούν με πολύ αργούς ρυθμούς, όχι εξαιτίας τους πάντοτε, αλλά γιατί κάθε πρωτοβουλία τους πρέπει να εγκριθεί από πολλά όργανα και του πανεπιστημίου και του Υπουργείου. Ιδιαίτερα στις διεθνείς συνεργασίες η εικόνα είναι αποκαρδιωτική, και είτε οι έλληνες επιστήμονες αποθαρρύνονται να πάρουν πρωτοβουλίες, είτε όταν το κάνουν, βρίσκονται σε δεινή θέση να εξηγούν στους συναδέλφους άλλων χωρών την ελληνική πραγματικότητα. Έτσι, συχνά, παρατηρούνται υπερβολικές καθυστερήσεις σε πλήθος αποφάσεων. Και στο τέλος, ο έλεγχος του υπουργείου είναι μη ουσιαστικός, καθώς, συνήθως, υπηρεσιακοί υπάλληλοι, επιχειρούν να υπεισέλθουν σε αποφάσεις για καθαρά ακαδημαϊκά θέματα.

Προτάσεις:

1. Ακολουθώντας τις διεθνείς πρακτικές, **το κάθε πανεπιστήμιο έχει την ευελιξία να αποφασίζει για τις πιθανές αλλαγές στην ίδρυση, οργάνωση, τη δομή, τους τίτλους και το περιεχόμενο των σχολών του, των τμημάτων του και των προγραμμάτων σπουδών, με βάση τις ανάγκες της εποχής, και την προσαρμογή τους στις επιστημονικές και τεχνολογικές εξελίξεις της εποχής.**

2. Όλες οι λεπτομέρειες της δομής, οργάνωσης και λειτουργίας των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών των τμημάτων, καθορίζονται από τους εσωτερικούς κανονισμούς των ιδρυμάτων, και τις αποφάσεις της συγκλήτου.
3. Τα Τμήματα αποτελούν την βασική ακαδημαϊκή μονάδα των πανεπιστημίων. Οι σχολές, εφ' όσον υπάρχει δυνατότητα, συγκροτούνται από τμήματα με ομοειδή γνωστικά αντικείμενα, σύμφωνα με σύγχρονες επιστημολογικές τάσεις. Τα προγράμματα σπουδών εγκρίνονται από τις σχολές. Η Σχολή συντονίζει τα Τμήματα στην οργάνωση των διαφορετικών προγραμμάτων σπουδών, των συνεργασιών μεταξύ των τμημάτων, των κατευθύνσεων των προγραμμάτων σπουδών και των πιθανών εξειδικεύσεων των πτυχίων. Όπου δεν υπάρχουν σχολές, τα Τμήματα έχουν την ευθύνη για την οργάνωση της διδασκαλίας και τη συνεχή βελτίωση της μάθησης σε αυτά.
4. Το κάθε Πανεπιστήμιο αποφασίζει αυτό αποκλειστικά για τον αριθμό εισαγωγής των φοιτητών του, τα μαθήματα εισαγωγής και τη βαρύτητα αυτών. Οι φοιτητές εισάγονται σε συγκεκριμένο τμήμα, ή πρόγραμμα σπουδών. Επιτρέπεται η κινητικότητα μεταξύ Τμημάτων ή προγραμμάτων της ίδιας ή άλλης Σχολής με συγκεκριμένους όρους που καθορίζονται από το κάθε ίδρυμα. Οι μετεγγραφές περιορίζονται αυστηρά, επιτρέπονται σε εξαιρετικές περιπτώσεις με βάση όρους και προϋποθέσεις που καθορίζονται από το ίδρυμα προέλευσης και υποδοχής.
5. Τόσο σε προπτυχιακό όσο και σε μεταπτυχιακό επίπεδο, επιτρέπεται η λειτουργία προγραμμάτων μονο-τμηματικών, δια-τμηματικών, δια-ιδρυματικών, ή δια-κρατικών, σε οποιαδήποτε γλώσσα, ή χώρα. Με βάση το σύστημα των πιστωτικών μονάδων ECTS, επιτρέπεται η λειτουργία προγραμμάτων συνεργασίας εντός των ελληνικών ΑΕΙ («Εσωτερικό» Πρόγραμμα Erasmus), όπως ισχύει και με πανεπιστήμια του εξωτερικού. Σε όλες τις κατηγορίες κινητικότητας και οργάνωσης των προγραμμάτων σπουδών, ακολουθούνται οι κανόνες του συστήματος των πιστωτικών μονάδων ECTS. Το σύστημα ECTS εφαρμόζεται σε συνθήκες ακαδημαϊκής αποτίμησης, δεν συμπεριλαμβάνει ιδιωτικές εκπαιδευτικές επιχειρήσεις και εκπαιδευτικά ιδρύματα μη ισοδύναμα με τα ΑΕΙ. Αποσαφηνίζονται οι αρχές του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων με κριτήρια ακαδημαϊκής αυτονομίας, και λαμβάνονται υπόψη στην διαμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών των τμημάτων.
6. Τα Ιδρύματα έχουν την ευθύνη της βελτίωσης της ποιότητας των σπουδών και της υποστήριξης των φοιτητών/τριών καθόλη τη διάρκεια των σπουδών τους σε θέματα συμβουλευτικής, πολιτιστικών, αθλητικών, και άλλων δραστηριοτήτων.
7. Τα ιδρύματα έχουν την ευθύνη της βελτίωσης της ποιότητας των προγραμμάτων σπουδών, μέσα από σαφείς κανόνες διαρκούς επιμόρφωσης του προσωπικού σε θέματα διδασκαλίας και επίβλεψης, την εσωτερική και εξωτερική τους αξιολόγηση, είτε με βάση τις αρχές της ΑΔΙΠ, είτε με βάση κανόνες που το κάθε πανεπιστήμιο θα ορίσει, και τη συνεχή προσαρμογή τους στις διεθνείς πρακτικές. Τα προγράμματα σπουδών αξιολογούνται με στόχο τη συνεχή βελτίωση με κριτήρια ποιοτικά και ποσοτικά και με βάση τις ιδιαιτερότητές τους.

ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

Για το Ακαδημαϊκό (Διδακτικό και Ερευνητικό) Προσωπικό προτείνονται τα παρακάτω:

1. Οι βαθμίδες των μελών ΔΕΠ είναι 4 (Καθηγητές, Αναπληρωτές Καθηγητές, Επίκουροι Καθηγητές και Λέκτορες).
2. Προβλέπεται η διατήρηση της δυνατότητας πρόσληψης διδασκόντων εξωτερικών συνεργατών για εξαιρετικές περιπτώσεις, όπως για νέα τμήματα και προγράμματα σπουδών που δεν έχουν επαρκή αριθμό διορισμένων μελών ΔΕΠ, για διδασκαλία εξειδικευμένων εφαρμοσμένων και τεχνικών μαθημάτων, η ύπαρξη των οποίων δεν δικαιολογεί την πρόσληψη μέλους ΔΕΠ πλήρους απασχόλησης, και λόγω πρόσκαιρης απουσίας μελών ΔΕΠ που διδάσκουν υποχρεωτικά μαθήματα του προγράμματος.
3. Αν η βαθμίδα εισόδου ενός μέλους ΔΕΠ σε ένα ΑΕΙ είναι αναπληρωτής καθηγητής ή καθηγητής, η μονιμοποίησή του κατοχυρώνεται μετά από 3ετή θητεία.
4. Για όλες τις βαθμίδες συγκροτούνται εκλεκτορικά σώματα με μικρό αριθμό εκλεκτόρων (όχι πάνω από 11). Το σώμα των εκλεκτόρων συγκροτείται από μέλη του τμήματος ή του ΑΕΙ, και από μέλη άλλων ΑΕΙ του εσωτερικού ή του εξωτερικού. Για λόγους οικονομίας και λειτουργικότητας, επιτρέπονται διαδικασίες συνεδριάσεων εκλογής του προσωπικού μέσω του διαδικτύου.

5. Στην αξιολόγηση των μελών ΔΕΠ λαμβάνεται υπόψη η συνεισφορά τους στην ανάπτυξη του Τμήματος και του Πανεπιστημίου. Η ανάληψη ευθύνης στη διοίκηση διαφόρων εσωτερικών διευθυντικών θέσεων (διευθυντών μεταπτυχιακών, εργαστήριων κλπ), και η επαναξιολόγηση ή νέα εκλογή καθορίζεται από τον εσωτερικό κανονισμό των ιδρυμάτων και με ακαδημαϊκά κριτήρια. Κάθε μέλος ΔΕΠ δύναται να αναλάβει καθήκοντα Επισκέπτη Καθηγητή σε άλλα ΑΕΙ στο πλαίσιο της κινητικότητας διδασκόντων. Προβλέπεται και ενισχύεται ο θεσμός του Επισκέπτη Καθηγητή ή/και Ερευνητή. Υπηρετούντα Μέλη ΔΕΠ μπορούν να τελούν σε αναστολή των καθηκόντων τους μέχρι (4) έτη.
6. Επιτρέπεται η απασχόληση των μελών ΔΕΠ για ορισμένο χρονικό διάστημα (πχ. 6 μήνες) σε άλλα τμήματα του εσωτερικού ή του εξωτερικού, με την προϋπόθεση της αναστολής της συμμετοχής στα όργανα του τμήματος, της σχολής ή του ιδρύματος.
7. Μέρος του διδακτικού έργου (εργαστήρια, φροντιστήρια, σεμινάρια) μπορεί και πρέπει να αναλαμβάνουν έμμισθοι μεταδιδασκτορικοί ερευνητές ή υποψήφιοι διδάκτορες υπό την ευθύνη και την καθοδήγηση μέλους ΔΕΠ. Κατοχυρώνεται ο θεσμός του μεταδιδασκτορικού ερευνητή.
8. Τα μέλη ΕΕΔΙΠ 1 και 2 και ΕΤΕΠ έχουν διακριτούς ρόλους και τα καθήκοντά τους επαναπροσδιορίζονται με βάση το νόμο. Το διοικητικό προσωπικό (μόνιμο και με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου) διέπεται από τις διατάξεις του Υπαλληλικού Κώδικα, καθώς και των επιμέρους σχετικών νομοθετημάτων. Την ευθύνη των διαδικασιών πρόσληψης όλων των κατηγοριών προσωπικού έχει η Σύγκλητος του Ιδρύματος.
9. Ειδικώς, για το ζήτημα των υποχρεωτικών μετατάξεων υπαλλήλων, που θα ανακύψουν μετά τις πρόσφατες οδηγίες της Κυβέρνησης, προτείνεται η τελική αποδοχή τους να γίνεται μετά από έγκριση της Συγκλήτου. Η ανωτέρω πρόταση συνάδει με τον ιδιαίτερα ευαίσθητο τομέα της παροχής υπηρεσιών της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Καθ. Ιωσήφ Παπαματθαϊάκης, Αντιπρύτανης Ακαδ. Υποθέσεων, Παν. Κρήτης,

Καθ. Ι. Θεοδωράκης, Αντιπρύτανης Ακαδ. Υποθέσεων Παν. Θεσσαλίας,

Καθ. Δημ. Τσουγκαράκη, Πρύτανης Ιονίου Πανεπιστημίου,

Καθ. Αγγ. Δημητρακοπούλου Αντιπρύτανης Έρευνας και Στρατηγικού Σχεδιασμού Παν. Αιγαίου,

Καθ. Ι. Χατζηδημητρίου Πρύτανης Πανεπιστημίου Μακεδονίας,

Καθ. Γ. Βασιλακόπουλος, Αντιπρύτανης Ακαδ. Υποθέσεων Παν. Πειραιώς,

Καθ. Χαρ. Κοκκώσης, Πρόεδρος ΕΑΠ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Το Τμήμα, ως η διεθνώς αναγνωρισμένη βασική ακαδημαϊκή μονάδα, σχεδιάζει και προσφέρει Προγράμματα Προπτυχιακών και Μεταπτυχιακών Σπουδών στο Επιστημονικό του Πεδίο, αλλά και Προγράμματα Σπουδών σε συνεργασία με άλλα Ακαδημαϊκά Τμήματα και Ιδρύματα. Επιπλέον, και στο βαθμό που το επιτρέπει η διαθεσιμότητα των πόρων του Τμήματος, μπορεί να παρέχει και Προγράμματα Δια Βίου Μάθησης και Επαγγελματικής Εξειδίκευσης.

- ❖ Τα Προγράμματα Σπουδών **σχεδιάζονται** ακολουθώντας τις βασικές αρχές σχεδιασμού Προγραμμάτων Σπουδών Ανώτατης Εκπαίδευσης που προβλέπονται στη διεθνή βιβλιογραφία και πρακτική. Βασική αρχή σχεδίασης είναι η ευελιξία και η δυνατότητα πολλαπλών επιλογών ακολουθώντας προσχεδιασμένες ροές και κατευθύνσεις με λογική συνάφεια και συμπληρωματικότητα εκπαιδευτικών στόχων, ώστε να καλύπτουν τις βασικές απαιτήσεις ενός ολοκληρωμένου κύκλου μαθημάτων οδηγώντας στην απόκτηση ενός ενιαίου πτυχίου με επιμέρους εξειδικεύσεις.
- ❖ Πυρήνας κάθε Προγράμματος Σπουδών είναι το «μάθημα» (course). Η σχεδίαση και περιγραφή κάθε μαθήματος ακολουθεί τις βασικές διεθνώς αναγνωρισμένες καλές πρακτικές με έμφαση στη διατύπωση των αναμενόμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων, την υιοθέτηση του κατάλληλου τρόπου αξιολόγησης επίτευξης των μαθησιακών στόχων και την δημοσιοποίηση των αντίστοιχων κριτηρίων αξιολόγησης, την αξιοποίηση πολλαπλών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων (διαλέξεις, εργαστηριακές ασκήσεις, εξέταση μελετών περίπτωσης, πρακτική εξάσκηση, εκπαιδευτικές επισκέψεις) και πολλαπλών εκπαιδευτικών μέσων (αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήρια, αλλά και τεχνολογικά μέσα όπως ψηφιακό εκπαιδευτικό περιεχόμενο και βιβλιοθήκες, προσομοιώσεις και εκπαιδευτικό λογισμικό). Έμφαση δίνεται στην εξασφάλιση μαθητο-κεντρικών εκπαιδευτικών πρακτικών σε αντιδιαστολή με τις παραδοσιακές δασκαλο-κεντρικές πρακτικές που βασίζονται αποκλειστικά στις διαλέξεις («παραδόσεις») και το «διδακτικό» σύγγραμμα.